

Arbeterapeututbildning

Birgitta Lundgren-Lindquist

Arbeterapeuter utbildas idag vid högskolor och det finns för närvarande åtta utbildningsorter (Göteborg, Stockholm, Umeå, Lund, Linköping, Jönköping, Örebro och Boden). Grundutbildningen omfattar 120 poäng från och med höstterminen 1993.

I Göteborg startade 1992 en försöksutbildning på 120 poäng där viss samundervisning sker med sjukgymnaststudenter och utbildningen sker i nära samarbete med medicinska och samhällsvetenskapliga fakulteterna. Utbildningen är tvärvetenskaplig och huvudämnet inom utbildningen är arbetsterapi som bygger på kunskapen om studier av människan i aktivitet. Kunskaper hämtas från naturvetenskap (anatom, fysiologi, medicin, neurologi, ortopedi, psykiatri etc) humaniora (estetik, filosofi etc) och samhällskunskap (sociologi, psykologi, pedagogik etc) andra ämnen är vetenskapsteori och arbetsterapi, skapande tekniker. Utbildningen skall utgöra en grund för fördjupade studier i ämnet och för forskning och utvecklingsarbete. Efter minst tre års heltidsstudier enligt utbildningsprogram avlägges yrkesexamen/kandidatexamen.

Bärande idéer i utbildningsplanen är ett hälso-befrämjande perspektiv på arbetsterapi, förändringar i samhället mot öppnare vårdformer, välfärdsfrågor och förändrat sjukdomspanorama. Utvecklingen i arbetsterapi syftar till att utveckla ett vetenskapligt arbetssätt som knyter an till utvecklingen av arbetsterapi som ämne och yrkesutövning.

Målen är att studenten skall

- * förvärva grundläggande kunskaper och färdigheter för att kunna verka som arbetsterapeut
- * utveckla en beredskap för att självständigt kunna söka och tillämpa vetenskaplig kunskap och tillägna sig ett kritiskt förhållningssätt till vetenskaplig metod
- * få en förståelse för människans utveckling motoriskt, intellektuellt, emotionellt och socialt och för förhållandet mellan hälsa och ohälsa, aktivitetsfunktion och aktivitetsdysfunktion för att kunna utöva och utveckla arbetsterapeutyrket. (Kursplan för arbetsterapi vid Institutionen för rehabilitering Vårdhögskolan, Göteborg 1992).

Utbildningarnas organisation varierar något inom landet, och i Göteborg har man valt att organisera ut-

bildningen i delkurser om minst 5 poäng. Utbildningens uppläggning framgår av *figur 1*.

Undervisningens utformning

Kurserna är organiserade för studier på helfart. Undervisningen sker huvudsakligen i form av handledda självstudier och har sin pedagogiska grund i ett problemorienterat arbetssätt. Arbetsformen varierar och innebär föreläsningar, seminarier och självstudier i syfte att utveckla ett kritiskt tänkande hos studenterna och en beredskap att självständigt utveckla kunskap.

Den kliniskt praktiska utbildningen sker i nära samarbete mellan utbildning, yrkesverksamhet och forskning.

Med den tvärvetenskapliga inriktningen, som ämnet arbetsterapi har, finns en klar risk att kunskaperna inom delområden inte får tillräcklig fördjupning under grundutbildningen. Utbildningen skall dels ge utrymme för kvalificerade yrkesförberedande studier inom arbetsterapins delområden, dels inkorporera nya rön och erfarenheter från forskning och utveckling inom arbetsterapi och angränsande ämnesområden.

Det har skett en mycket kraftig utveckling av ämnesinnehållet under de sista 10-15 åren, både nationellt och internationellt - framför allt i USA - och för utbildningsansvariga är det svårt att få kvalitet och kvantitet att gå ihop under de tre utbildningsåren. Utvärdering av varje delkurs sker och denna utvärdering kan förhoppningsvis ge erfarenheter och underlag för förbättring och en eventuell önskvärd förlängning av utbildningen. Som ett led i denna utveckling har magisterprogram påbörjats på några ställen i landet. (Figur 1)

Högre utbildning och forskning

De första arbetsterapeuterna som disputerat har gjort detta vid universitetens medicinska fakulteter. Detta har varit naturligt eftersom en etablerad forskningstradition har funnits och likaså forskarhandledning. Frågeställningar av arbetsterapeutiskt intresse har kunnat inrymmas under ämnen som rehabilitering och geriatrik.

Särskilt institutionen för medicinsk rehabilitering i Göteborg har knutit flera arbetsterapeut-doktorander till sig, och den första disputerade arbetsterapeuten i

Figur 1. Översikt över grupp utbildningens uppläggning

Termin					
Nivå A	1	Arbetssterapi 5 p	Psykologi* Kurs 1, 5 p	Skapande tekniker 5 p	Anatomi* 5 p
A	2	Fysiologi* 5 p	Vet. teori vet. metodik Kurs 1, 5 p (varav 2p*)	Arbetssterapi 10 p	
A-B	3	Med.ämnen* Kurs 1, 5 p	Skapande tekniker 5 p	Arbetssterapi 5 p	Arbetssterapi 5 p B-nivå
B	4	Psykologi* Kurs 2, 5 p	Sociologi* 5 p	Med.ämnen* Kurs 2, 5 p	Arb.vet.skap* inr mot arbetssterapi 5 p
B	5	Vet metodik* Kurs 2, 5 p	Arbetssterapi 5 p	Arbetssterapi 5 p	Arbetssterapi 5 p
C	6	Arbetssterapi 10 p		Arbetssterapi 10 p	
* Gemensam kurs med sjukgymnastutbildningen				Kandidatexamen	
Nivå D	Obligatoriska kurser 10 p			Valfria kurser 10 p	
D	Examensarbete 20 p				
Magisterexamen					

Sverige, 1982, kom från den institutionen i samarbete med Institutionen för geriatrik.

Nästa avhandling lades fram 1987 vid Umeå universitet, Institutionen för medicinsk rehabilitering. Den tredje avhandlingen lades fram 1988 vid Karolinska Institutet och därefter har ytterligare tre arbetsterapeuter avlagt doktorsexamen. Idag finns det över 30 arbetsterapeuter som är doktorander vid olika institutioner i landet. Det finns ett mycket stort behov av att skapa möjligheter för fortsatta högre studier i ämnet arbetsterapi. Detta behov har uppstått som en självklar önskan från kliniskt verksamma arbetsterapeuter och lärare i arbetsterapi. Det är angeläget att möjligheter ges för att gå vidare med arbetsterapiens specifika frågor, utan att behöva omformulera dem för att passa in under angränsande akademiska discipliner. Flera andra vårdutbildningar genomgår liknande utveckling, t ex

sjukgymnastutbildningen.

Idag finns ingen forskarutbildning vid de högskolor som har arbetsterapiutbildning. Den nya grundutbildningen ger däremot s k särskild behörighet för forskarutbildning och med den kompetens som finns vid några av högskolorna, borde det vara möjligt att forskarutbildning etableras och att medel för forskning anvisades. Studenter, inom grundutbildning skall kunna erbjudas kunskap som vilar på vetenskaplig grund genom hela sin utbildning. Det vore önskvärt att som examinerad arbetsterapeut kunna ha en möjlighet att återkomma till Vårdhögskolan för att fördjupa sig ytterligare och få en forskarutbildning i ämnet arbetsterapi.

Självklart kommer det även i framtiden att vara angeläget och berikande för ämnet arbetsterapi, genom sin tvärvetenskap, att värva forskningshandledare från andra ämnesområden.